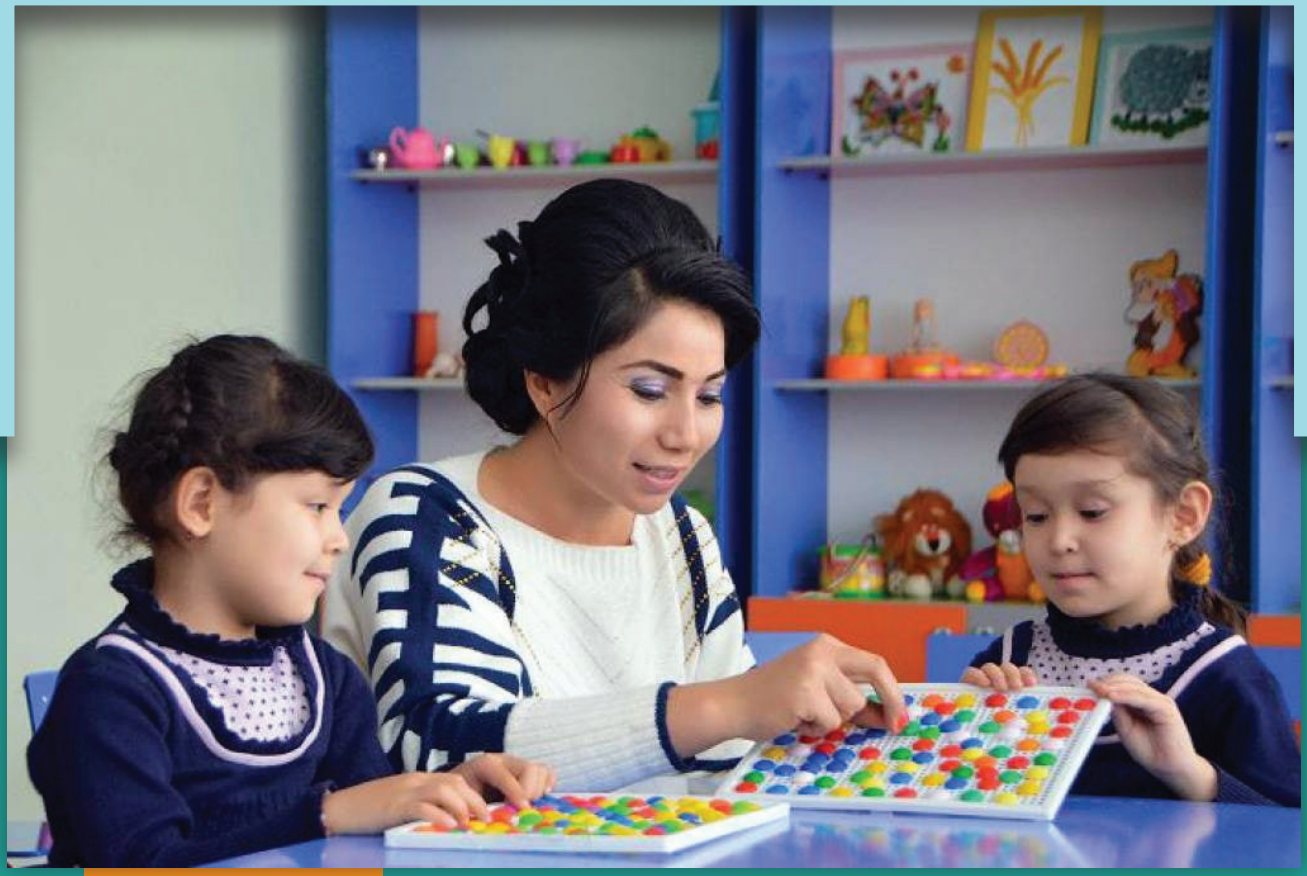
ISSN: 3060-4613

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

№11(3)
2026

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar böyiça)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport maşğulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqiçlari böyiça)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgaça ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LİMİ

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslaşgan ilmiy jurnal

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LİMİ

Elektron naşr. 312 sahifa,
13-noyabr, 2026-yil.

BOŞ MUHARRIR:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOŞ MUHARRIR ÖRINBOSARI:
Aşurov Ramzidin Ramazonoviç – Psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGAŞI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Şoumarov Ğ.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirğizboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Şaripov Ş.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Şermuhammadov B.Ş. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qöldoşev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozoğiston)
Rejep Özyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Ça – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Ş. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi Özbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM boş muharriri, Özbekiston Respublikasida xizmat körsatgan jurnalist, filologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD), dotsent
Ğafurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Şomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
Nematov Ş.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yiça falsafa doktori (PhD)
Yuldaşeva F.I. – pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldaşeva D.B. – filologiya fanlari böyiça falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toşkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qaşqadaryo viloyati Maktabgaça va maktab ta'limi boşqarmasi boşliğining birinçi örinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bölimining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor öğli – Pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va işbilarmon" MÇJ
Hamkorlarimiz: Özbekiston Respublikasi Ta'lim va ilm-fan vazirligi, Özbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDİTORİAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali Özbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni çop etiş uçun milliy ilmiy naşrlar röyxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari böyiça: OAK Kengaşi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

• Ekspert kengaşi (29.10.2024-y., №10)

• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari böyiça: Toşkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

• Ekspert kengaşi (25.05.2025-y., №10)

• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

Özbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi böyiça röyxatdan ötkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA SODERJANIE CONTENTS

MUNDARIJA

Teaching English Grammar as a Product in Grades 5–8: A Teacher-Controlled Model for Integrating Artificial Intelligence 10
Veronica Khatamova

Русский язык как средство формирования профессиональной компетентности будущих специалистов 15
Мусаева Амина Караматовна

Сопоставление русской и узбекской литературной критики 23
Шакирова Гулмира Рашидовна

The Impact of Group Discussion on Developing Students' Speaking Skills in EFL Context 31
Tursunboyeva Saodat Ravşanbek qizi

Поэтика дегуманизации в прозе М. А. Булгакова и Назара Эшонкула: сравнительно-типологический анализ 36
Болтаева Дильноза Руслановна

Bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarining metodik tayyorgarligini şakllantirişda multimodal ta'lim resurslarining örni 41
Koziyeva Fazilat Sadullayevna

Sun'iy intellekt va adaptiv ta'lim texnologiyalari integratsiyasi asosida boşlanğiç sinf öquvçilarining individual öqiş kompetensiyalarini rivojlantiriş 48
Öktamova Mehrigiyo A'zamovna

Didactic Possibilities of Activating Primary School Pupils' Cognitive Processes in Literacy Reading Lessons 55
Maxmudova Nigora Hikmatovna

Opportunities of Practice-Oriented Education in Developing the Pedagogical Mastery of Future Primary School Teachers 61
Şukurova Madina Öktam qizi

Своеобразие методов рки: между универсальной методикой и национально-ориентированной практикой 67
Raximova Norbish Sharopovna

Ösmirlik davrida raqamli texnologiyalardan foydalanişning diqqat barqarorligiga ta'siri 74
Abdullayeva Mahfuza Ollabergan qizi

Neyropedagogik yondaşuv asosida bölajak tarbiyaçilarning mantiqiy fikrlaşini rivojlantiriş texnologiyasi 81
Ibrohimova Xadiça Masumjon qizi

Maktabgaça va boşlanğiç matematik ta'lim uzviyligi va izçilligini ta'minlaşning innovatsion modeli 83
Qozaqova Karimaxon Mamajonovna

Использование инновационных средств при обучении длительно болеющих детей 90
Рустамова Нозима Фазлиддиновна, Баходирова Камола Комиловна, Хошимова Гулзода Ойбековна

Bolalarning emotsional holatini aniqlaşda psixologik diagnostikaning örni 93
Baxrillayeva Moxiçexra Raxmatillayevna

Kiçik maktab yoşidagi öquvçilarni tabiatga qiziqtiriş asosida tadqiqotçilik könikmalarini şakllantirişning didaktik mazmuni 98
Elmuratova Dilrabo Muhammatovna, Jabbarova Şahodat Ibrohim qizi

Maktabgaça yoşdagi bolalarda irodaviy sifatlarni şakllantiriş metodikasi 103
Hazratqulova Munira

Maktabgaça yoşdagi bolalarga universal design for learning (UDL) modeli asosida ta'lim beriş imkoniyatlari 106
Maxmudova Nasiba Nurmuxammetovna

Multimodal ta'lim muhitida yuqori sinf öquvçilarining madaniy-intellektual rivojlaniş mezonlari va tarkibiy tuzilmasi 110
Qliçeva Gözal Çorşanbiyevna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining öquvçilarda ijodiy fikrlaşni şakllantirişdagi progresiv ahamiyati 116
Raimberdiyeva Guliza Uluğbek qizi

Maktabgaça yoşdagi bolalarda öyin faoliyati orqali taşkilotçilik könikmalarini şakllantiriş 121
Rizayeva Gulnora Botirovna, Ortikova Xurşida Bahritdin qizi

Videoanaliz texnologiyalaridan foydalaniş orqali boşlanğiç tayyorgarlik bosqiçidagi uzunlikka sakrovçilarning sakraş texnikasini takomillaştiriş..... 127
Rözimatova Şohista

Tibbiyotni öqitiş pedagogikasi va tibbiy psixologiyaning özaro boğliqligi..... 132
Rustamova Surayyoxon Şoxobovna

Bolalarda matematik öyinlar orqali predmetlarning ölçami va ularni ölçaş haqidagi tasavvurlarni şakllantiriş..... 137
Sobirova Nigora Boburovna

Ta'limiy faoliyat orqali örta yoş guruh bolalarida mehnat könikmalarini şakllantirişning pedagogik asoslari... 141
Şokirova E'zoza

Maktabgaça ta'limda öyin texnologiyalarining bolalar ijtimoiy-emotsional rivojlanişidagi ahamiyati..... 146
Turdiyeva Mohira Juraqulovna

Maktabgaça yoşdagi bolalarda ekologik tarbiyani şakllantirişning pedagogik asoslari 154
Xasanova Shahnoza Quychi qizi

Maktabgaça ta'lim taşkilotlarida bolalarning kommunikativ sifatlarini şakllantiriş..... 157
Xöjamberdiyeva Maftuna Norqobilovna, Shonazarova Madina Farhod qizi

Maktabgaça yoşdagi bolalar submadaniyatining şakllaniş mexanizmlari va pedagogik omillari..... 161
Xudoyberdiyeva Şoxista Eliboyevna

Jismoniy tarbiya va sport ta'limini raqamlaştirişda sun'iy intellekt vositalarining didaktik imkoniyatlari..... 166
Yuldaşov Zafarjon Şuxratovich

Диалог культур русскоязычной прозы современных писателей узбекистана: новый подход 171
Чернова Татьяна Алексеевна

Культурная семантика как условие языковой компетентности..... 175
Ширбачеева Лейла Сухробовна

Pedagogik improvizatsiya könikmalarini şakllantirişning nazariy-metodik jihatlari 178
Satvaldiyeva Nilufar Zoyirjon qizi

Hujayraning kimyoviy tarkibi: "Oqsillar va DNK" mavzusini konseptual vizual skraybing va syujetli hikoyaçilik integratsiyasi asosida öqitiş 184
Toştemirova Muazzam Akmaljonovna, Musayeva Ma'sumaxon Mahammadjon qizi

Muvaffaqiyatli rahbar ayol obrazini şakllantirişning tadqiq etilişi..... 187
Xudoyqulova Gulşoda Baxronovna

Технология развития диагностической деятельности будущих учителей на основе компетентностного подхода 190
Насырова Зарина Мунировна

Zamonaviy stomatologiyada xalqaro tibbiy terminologiyaning şakllanişi va rivojlanişi 195
Rustamov Kamronbek Ravşanbek öğli, Minavarova Gavhar Mukimjonovna

Talabalarda ta'lim menejmentini taşkil etişning ijtimoiy-psixologik omillari 198
Utamurodova Gulçexra Narbayevna

Factors Associated With Chinese Language Learning Motivation Among Uzbek University Students in China: a Mixed-Methods Study 202
Abboskhon Azatkhanov, Feng Xue

"Bolalar jismoniy tarbiyasi" fanini öqitiş jarayonida sport maşğulotlari orqali bölajak murabbiylarda kasbiy kompetensiyani şakllantirişning pedagogik imkoniyatlari 211
Törayev Axrorbek Tojdinovich

Basketbolçilarning texnik-taktik tayyorgarligini takomillaştirişning pedagogik usullari.....216
Ergaşov Qahramonjon Asqaroviç

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Maktabgaça yoşdagi bolalar ta'lim-tarbiyasini rivojlantirişda integratsiyaning örni 220
Açilov Ötkir Isomitdinoviç, Karimova Uzlifat Halimjon qizi

Raqamli transformatsiya ta'sirida özbek tilida retronimlarning şakllanişi 228
Anvarova Mohiçehraxon Jahongir qizi

Bölajak muhandislarning kasbiy tayyorgarligini rivojlantirişda cdio texnologiyasi va sanoat integratsiyasining samaradorligi 232
Ğafforov Hasan Ravşanoviç

Nodavlat maktabgaça ta'lim taşkilotlari rahbarlarida strategik boşqaruv kompetensiyalarini şakllantiriş metodikasi 236
Baxronov Rustam Rajaboviç

Jamoaviy sport turlarida şaxslararo munosabatning ijtimoiy-psixologik tahlili 240
Mavlanov Donyor Ergaş öğli

Jismoniy tarbiya maşğulotlarini takomillaştiriş orqali talabalar jismoniy tayyorgarligini rivojlantiriş 244
Qurbonaliyev Ruzamurod Safaralizoda

Tayyorlov guruhlari tarbiyalanuvçilari faoliyatini integratsiyalaşgan holda taşkil etiş muammosi 248
Azamatova Dildora Shuxrat qizi

Work-Life Balance and Teacher Burnout: A Survey-Based Study in Uzbekistan 255
Buriyeva Nilufar Anvar qizi, Fattohova Sevara Zoxid qizi, Anarbayeva Malika Alisher qizi, Salimova Zukhra Sodiq qizi

Til va nutq markazida kvest texnologiyasi asosida bolalarning monologik nutqini şakllantiriş 260
Durdiyeva Mohinur Adilbek qizi

Zamonaviy özbek qizlarida oilaviy hayotga oid tasavvurlarning etnopsixologik xususiyatlari 264
Nurmetova Şohista

Работа с художественным текстом на занятиях русского языка как иностранного 268
Хамраева Дилрабо

Maktabgaça ta'lim taşkilotida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalaniş metodikasi 275
Raxmatova Gulnoz Komilovna

"Ming bir keça" asarining özbekça matnida poetik makon va zamonning lingvistik ifodalanişi 281
Mirzoyeva Yulduz Yusup qizi

Talabalarda ekologik ongni rivojlantirişning ijtimoiy-psixologik determinantlari va psixologik mexanizmlari 286
Muhayyo Karimova

Talabalarning öquv faoliyatiga moslaşuvidagi emotsional zöriqişlarning psixokorreksiyasi 291
Kozimova Nigora Abduqahorovna

Talabaning kun tartibini loyihalaş - soğlom turmuş tarziga tayyorlaşning amaliy vositasi sifatida 296
Mamajonov Baxromjon Baxodirjon öğli

Stresga bardoşlilikni ta'minlovçi içki psixologik resuslar va ularni şakllantiriş qonuniyatlari 301
Saparboyeva Indira Rustam qizi

Jismoniy faollikni rivojlantirişda oliy ta'lim muassasasi sport infratuzilmasidan raqamli bron tizimi orqali foydalaniş samaradorligi 306
Zulunxöjayev Ma'rufjon Ma'murjon öğli

TIL VA NUTQ MARKAZIDA KVEST TEXNOLOGIYASI ASOSIDA BOLALARNING MONOLOGIK NUTQINI ŞAKLLANTIRIŞ

Durdiyeva Mohinur Adilbek qizi
Osiyo xalqaro universiteti öqituvçisi

Annotatsiya: Maqolada maktabgaça ta'lim taşkilotining "Til va nutq" markazida kvest texnologiyasidan foydalanib, katta va tayyorlov guruhi bolalarining monologik nutqini rivojlantiriş masalasi yoritilgan. Kvestning syujetli, bosqiçma-bosqiç va muammoli tuzilişi bolani hikoya qiliş, tasvirlaş va mulohaza yuritişga undovçi tabiiy nutqiy vaziyatlarni yuzaga keltirişi asoslab berilgan. Muallif tomonidan işlab çiqilgan "Ertaklar mamlakatiga sayohat" kvestlar turkumi va uning bosqiçlari tavsiflangan. Tajriba-sinov işlari natijalari monologik nutqning izçilligi, mazmundorligi va leksik boyligi körsatkiçlarida ijobiy siljiş kuzatilganini körsatadi. Tadqiqotning ilmiy yangiligi kvest topşiriqlarini monologik nutq turlari bilan muvofiqlaştirilgan modelda namoyon böladi.

Kalit sözlar: monologik nutq, boğlanişli nutq, kvest texnologiyasi, "Til va nutq" markazi, maktabgaça yoşdagi bola, hikoya qiliş, nutqiy vaziyat, "Ilk qadam" davlat öquv dasturi.

Abstract: The article addresses the development of monologue speech in children of senior and preparatory groups within the "Language and Speech" centre of a preschool educational organization by means of quest technology. It is argued that the plot-based, step-by-step and problem-oriented structure of a quest creates natural speech situations that encourage the child to narrate, describe and reason. The author's cycle of quests, "A Journey to the Land of Fairy Tales", and its stages are described. The results of the experimental work show positive changes in the coherence, content and lexical richness of children's monologue speech. The scientific novelty lies in a model that aligns quest tasks with the types of monologue speech.

Key words: monologue speech, coherent speech, quest technology, "Language and Speech" centre, preschool child, storytelling, speech situation, "Ilk Qadam" state curriculum.

Аннотация: В статье рассматривается проблема развития монологической речи детей старшей и подготовительной групп в центре "Язык и речь" дошкольной образовательной организации на основе квест-технологии. Обосновано, что сюжетная, поэтапная и проблемная структура квеста создаёт естественные речевые ситуации, побуждающие ребёнка к рассказу, описанию и рассуждению. Описан разработанный автором цикл квестов "Путешествие в страну сказок" и его этапы. Результаты опытно-экспериментальной работы свидетельствуют о положительной динамике показателей связности, содержательности и лексического богатства монологической речи. Научная новизна заключается в модели, согласующей задания квеста с типами монологической речи.

Ключевые слова: монологическая речь, связная речь, квест-технология, центр "Язык и речь", ребёнок дошкольного возраста, рассказывание, речевая ситуация, государственная программа "Илк кадам".

KIRIŞ

Bugungi kunda Özbekistonda maktabgaça ta'lim tizimini isloh qiliş davlat siyosatining ustuvor yönaliş-laridan biriga aylandi. "Maktabgaça ta'lim va tarbiya töğrisida"gi Qonun hamda Maktabgaça ta'lim tizimini 2030-yilgaça rivojlantiriş konsepsiyasida bolaning nutqiy va kommunikativ kompetensiyasini şakllantiriş ta'lim sifatining asosiy mezonlaridan biri sifatida belgilangan [1; 2]. "Ilk qadam" davlat öquv dasturida esa "Til va nutq" markazi bolaning oğzaki nutqi, söz boyligi va boğlanişli fikr bayon etiş könikmalarini rivojlantiruvçi alohida faoliyat makoni sifatida ajratilgan [3].

Amaliyot şuni körsatadiki, katta yoşdagi maktabgaça tarbiyalanuvçilarning köpçiligi savollarga qisqa, bir sözli javob qaytarişga moyil böladi, voqeani izçil hikoya qilişda, predmetni tasvirlaşda yoki öz fikrini asoslaşda qiynaladi. Bunday holatning sabablaridan biri maşğulotlarda dialogik "savol – javob" şaklining ustunligi, bolaning mustaqil, kengaytirilgan nutq tuzişiga undovçi vaziyatlarning yetişmasligidir. Şu bois bola uçun qiziqarli, öyin tabiatiga yaqin va ayni paytda nutqiy faollikni talab qiladigan texnologiyalarni izlaş dolzarb vazifa bölib qolmoqda. Kvest texnologiyasi aynan şunday imkoniyatlarga ega pedagogik vosita hisoblanadi.

Tadqiqot obyekti - maktabgaça ta'lim taşkilotining "Til va nutq" markazida taşkil etiladigan ta'lim-tarbiya jarayoni.

Tadqiqot predmeti - kvest texnologiyasi yordamida 5-7 yoşli bolalarning monologik nutqini şakllantiriş mazmuni, şakl va usullari.

Tadqiqot maqsadi - kvest texnologiyasi asosida monologik nutqni rivojlantirişning samarali modelini işlab çiqiş va uning samaradorligini tajribada tekşiriş.

Uşbu maqsadga erişiş uçun quyidagi **vazifalar** belgilandi:

- mavzuga oid ilmiy adabiyotlarni tahlil qiliş;
- bolalar monologik nutqining dastlabki holatini aniqlaş;
- "Til va nutq" markazi uçun kvestlar turkumini işlab çiqiş;
- tajriba-sinov natijalarini tahlil qilib, amaliy tavsiyalar beriş.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR ŞARHI

Monologik nutq muammosi psixologiya va lingvistikada keng örganilgan.

L. S. Vigotskiy nutq va tafakkurning uzviy boğliqligini körsatib, monologni nutqning yuqori, murakkab şakli sifatida baholagan: unda sözlovçi fikrni oldindan rejalaştirişi va suhbatdoşning bevosita yordamisiz uni izçil bayon etişi lozim [4].

A. A. Leontev nutqiy faoliyat nazariyasida har qanday nutqiy harakat motiv, maqsad va içki dastur asosida tuzilişini asoslagan bölib, bu bolada gapirişga içki ehtiyoj uyğotiş zaruratini anglatadi [5].

Maktabgaça yoşdagi bolalar nutqini östiriş metodikasida M. M. Alekseeva va V. I. Yaşina boğlanişli nutqning asosiy turlari – tasvirlaş, hikoya qiliş va mulohaza yuritişni ajratib, ularni örgatişning izçil tizimini taklif etganlar [6].

O. S. Uşakova esa bolalarda matnning tuzilişi (boşlaniş, asosiy qism, yakun) haqidagi tasavvurni şakllantiriş va gaplar orasidagi boğlaniş vositalarini egallatiş monologik nutq rivojining hal qiluvçi şarti ekanini ta'kidlaydi [7].

Özbek pedagogikasida F. R. Qodirova va R. M. Qodirova bolalar nutqini östirişni milliy qadriyatlar, xalq oğzaki ijodi namunalari va öyin faoliyati bilan uyğun holda olib boriş ğoyasini ilgari surganlar [8].

Kvest texnologiyasining nazariy asoslari dastlab B. Dodj tomonidan veb-kvest sifatida işlab çiqilgan bölib, u öquvçilarni aniq vazifa, manbalar va bosqiçlar orqali mustaqil izlanişga yönaltiruvçi faoliyat sifatida ta'riflangan [9].

T. March kvestning samaradorligini topşiriqlarning haqiqiy hayotiy vaziyatga yaqinligi va yuqori darajadagi tafakkur jarayonlarini faollaştirişi bilan izohlaydi [10]. Keyinçalik bu texnologiya maktabgaça ta'limga moslaştirilib, syujetli öyin, sayohat va topişmoqlar zanjiri körinişida qöllanila boşlandi.

Adabiyotlar tahlili şuni körsatadiki, kvest texnologiyasi asosan biliş faolligini oşiriş, jamoaviy hamkorlik va ekologik tarbiya vositasi sifatida örganilgan, biroq uning aynan monologik nutq turlarini bosqiçma-bosqiç şakllantirişdagi imkoniyatlari, ayniqsa "Ilk qadam" dasturidagi "Til va nutq" markazi şaroitida yetarliça tadqiq etilmagan. Uşbu maqolada aynan şu boşliqni töldirişga harakat qilinadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda nazariy (ilmiy-pedagogik va psixologik adabiyotlarni tahlil qiliş, umumlaştiriş), empirik (kuzatiş, suhbat, diagnostik topşiriqlar, pedagogik tajriba-sinov) hamda matematik-statistik (natijalarni foizlarda ifodalaş va qiyosiy tahlil) usullardan foydalanildi.

Tajriba-sinov işlari [MTT nomi va manzili] bazasida tayyorlov guruhining 5–7 yoşli tarbiyalanuvçilari iştirokida aniqlovçi, şakllantiruvçi va nazorat bosqiçlarida olib borildi. Tajriba guruhi (TG) va nazorat guruhi (NG) har birida [n] nafardan bola böldi.

Monologik nutq darajasini baholaş uçun üçta mezon tanlandi:

- izçillik va mantiqiy tuziliş (matnning boşlanişi, rivoji va yakunining mavjudligi);
- mazmundorlik (fikrning töliqligi, tafsilotlar soni);
- leksik-grammatik boylik (sifat, raviş va boğlovçi vositalarning qöllanişi).

Har bir bolaning nutqi "rasm asosida hikoya", "oyinç oqni tasvirlaş" va "Nima uçun?" mulohaza topşiriqlari böyiça yuqori, örta va past darajalarga ajratildi.

Şakllantiruvçi bosqiçda "Til va nutq" markazida muallif tomonidan işlab çiqilgan "Ertaklar mamlakatiga sayohat" kvestlar turkumi qöllanildi. Har bir kvest marşrut xaritasi, 4-5 ta "bekat" va yakuniy "xazina"dan iborat bölib, har bir bekatdagi topşiriq monologik nutqning muayyan turini faollaştirişga yönaltirildi (1-jadval).

1-jadval: **Kvest bosqiçlarini monologik nutq turlari bilan muvofiqlaştiriş modeli**

Kvest bosqiçi (bekat)	Topşiriq mazmuni	Rivojlantiriladigan monologik nutq turi
1. "Sehrli xat"	Ertak qahramonidan kelgan xatni tinglaş, muammoni öz sözlari bilan qayta aytib beriş	Qayta hikoya qiliş
2. "Sirli sandiq"	Sandiqdan olingan predmetni körmasdan, sezgi orqali tasvirlab beriş	Tasvirlaş
3. "Adaşgan rasmlar"	Aralaşib ketgan syujetli rasmlarni tartibga solib, voqeani izçil hikoya qiliş	Rasmlar turkumi asosida hikoya
4. "Donişmand boyoğli"	Muammoli savolga javob topiş va uni "çunki…", "şuning uçun…" orqali asoslaş	Mulohaza yuritiş
5. "Xazina"	Kvest davomida bölib ötgan voqealar haqida guruhga hikoya qiliş, ertakning yangi yakunini öylab topiş	Ijodiy hikoya, şaxsiy tajribadan hikoya

Kvest jarayonida tarbiyaçi bevosita örgatuvçi emas, balki yönaltiruvçi rolini bajardi: bolalarga hikoya rejasini eslatuvçi belgi-sxemalar (mnemojadvallar), "boşida - keyin - oxirida" kartoçkalari va qöllab-quvvatlovçi savollar taqdim etildi. Har bir bekatdan keyingi bekatga ötiş faqat bola nutqiy topşiriqni bajargandan söng amalga oşirilgani gapi rişga içki motiv yaratdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Aniqlovçi bosqiçda har ikki guruh bolalarining monologik nutqi deyarli bir xil darajada ekanligi aniqlandi. Bolalar hikoyalari asosan 2-3 ta gapdan iborat bölib, voqealar ketma-ketligi buzilgan, "keyin", "keyin" sözi takrorlanib, tasvirlaşda predmetning faqat rangi yoki hajmi tilga olingan. Mulohaza topşiriğida bolalarning aksariyati sabab-oqibat aloqasini ifodalovçi boğlovçilardan foydalanmagan.

Şakllantiruvçi bosqiçdan söng ötkazilgan nazorat diagnostikasi natijalari 2-jadvalda keltirilgan.

2-jadval: **Monologik nutq rivojlaniş darajalarining tajriba boşida va oxirida taqsimlanişi (%)**

Daraja	TG (boşida)	TG (oxirida)	NG (boşida)	NG (oxirida)
Yuqori	15	45	16	22
Örta	40	45	38	44
Past	45	10	46	34

Jadvaldan körinib turibdiki, tajriba guruhida monologik nutqi yuqori darajada bölgan bolalar uluşi 30 foizga oşgan, past darajadagilar esa 35 foizga kamaygan. Nazorat guruhida ijobiy özgarişlar ham kuzatilgan, ammo ular ança sezilarsiz bölib, bu an'anaviy maşğulotlar natijasidagi tabiiy rivojlaniş bilan izohlanadi.

Sifat jihatidan tahlil qilinganda, tajriba guruhi bolalari hikoyalarining hajmi örtaça 6-8 gapgaça kengaygani, matnda boşlaniş va yakun qismlari paydo bölgani, "avval", "söng", "nihoyat", "çunki", "şuning uçun" kabi boğlovçi vositalar faol qöllanila boşlagani qayd etildi. Ayniqsa, "Sirli sandiq" bekatidagi tasvirlaş topşiriqlari bolalar nutqida sifat va qiyosiy iboralar sonini oşirgan bölsa, "Donişmand boyoğli" bekati mulohaza yuritiş könikmasining şakllanişiga xizmat qildi. Kuzatişlar, şuningdek, ilgari faolligi past bölgan, tortinçoq bolalar ham kvest syujetiga kirişib, guruh oldida gapirişga jur'at qila boşlaganini körsatdi.

Tadqiqot jarayonida ayrim muammolar ham aniqlandi: "Til va nutq" markazining jihozlan işi kvest uçun zarur bölgan syujetli rasmlar, mnemojadvallar va nutqiy öyinlar bilan yetarli darajada ta'minlanmagan; tarbiyaçilarning bir qismi kvestni faqat köngiloçar tadbir sifatida tuşunib, uning nutqiy maqsadini ikkinçi öringa qoyadi; ota-onalarning bola nutqini rivojlantirişdagi iştir oki sust.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ötkazilgan tadqiqot kvest texnologiyasi "Til va nutq" markazida monologik nutqni şakllantirişning samarali vositasi ekanini tasdiqladi. Kvestning syujetli tuzilişi bolada gapirişga içki ehtiyoj uyğotadi, bosqiçlarning izçilligi esa matn tuzilişi haqidagi tasavvurni mustahkamlaydi. Topşiriqlarni monologik nutq turlari – qayta hikoya qiliş, tasvirlaş, hikoya va mulohaza bilan muvofiqlaştiriş nutqiy könikmalarni tizimli rivojlantiriş imkonini beradi.

Olingan natijalar asosida quyidagilar taklif etiladi: birinçidan, "Til va nutq" markazi uçun mavzuli kvestlar töplami, mnemojadvallar va syujetli rasmlar turkumidan iborat metodik majmua yaratiş; ikkinçidan, tarbiyaçilar malakasini oşiriş kurslariga "Kvest texnologiyasi va bolalar nutqini rivojlantiriş" mavzusidagi amaliy maşğulotlarni kiritiş; üçünçidan, ota-onalar iştir okidagi oilaviy kvestlarni taşkil etib, bolaning nutqiy faolligini uy şaroi-

tida ham qöllab-quvvatlaş; törtinçidan, kvest topşiriqlarida özbek xalq ertaklari, maqol va topişmoqlardan keng foydalaniş orqali nutqni milliy-madaniy mazmun bilan boyitiş.

Foydalanilgan adabiyotlar röyxati:

1. Özbekiston Respublikasining "Maktabgaça ta'lim va tarbiya töğrisida"gi Qonuni. 16.12.2019, ÖRQ-595-son. - lex.uz.
2. Özbekiston Respublikasi Prezidentining "Özbekiston Respublikasi maktabgaça ta'lim tizimini 2030-yilgaça rivojlantiriş konsepsiyasini tasdiqlaş töğrisida"gi PQ-4312-son qarori. 08.05.2019. - lex.uz.
3. "Ilk qadam" maktabgaça ta'lim taşkilotining davlat öquv dasturi. - Toshkent: Maktabgaça ta'lim vazirligi, 2022.
4. Выготский Л.С. Мышление и речь. - М.: Лабиринт, 1999. - 352 с.
5. Леонтьев А.А. Язык, речь, речевая деятельность. - М.: Просвещение, 1969. - 214 с.
6. Алексеева М.М., Яшина В.И. Методика развития речи и обучения родному языку дошкольников. - М.: Академия, 2000. - 400 с.
7. Ушакова О.С. Теория и практика развития речи дошкольника. - М.: ТЦ Сфера, 2008. - 240 с.
8. Qodirova F.R., Qodirova R.M. Bolalar nutqini rivojlantiriş nazariyasi va metodikasi. - Toshkent: Tafakkur, 2019.
9. Dodge B. Some thoughts about WebQuests. - San Diego State University, 1995. – URL: http://webquest.sdsu.edu/about_webquests.html
10. March T. The learning power of WebQuests // Educational Leadership. - 2003. - Vol. 61(4). - P. 42-47.

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02 Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar böyiça)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport maşğulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqiçlari böyiça)
13.00.07 Ta’limda menejment
13.00.08 Maktabgaça ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Aşurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovçi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №11(3)

© Materiallar köçirib bosilganda "Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida körsatilişi şart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan Özbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi böyiça röyxatdan ötkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toşkent şahar, Yunusobod tumani 19-mavze, 17-uy.